

Ekim 2012

Bu bilgi notunun kapsamı nihai değildir ve AİHM için bağlayıcılığı yoktur

Tutuklu/hükümlülerin sağlık hakları

Ayrıca bkz. Tutukluluk şartları ve tutuklu/hükümlülere muamele

Ruhsal bozukluğu bulunan tutuklu/hükümlülerin tıbbi bakımı

Kudla – Polonya Davası (30210/96)

26.10.2000 (Büyük Daire)

Andrzej Kudla yaklaşık dört yıl tutuklu kalmıştır. Bu süre zarfında kronik depresyon sorunu yaşamış ve iki kez intihar girişiminde bulunmuştur. Kudla, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 3. Maddesine atıfla (işkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) özellikle tutulduğu sırada yeterli psikiyatrik tedavi sağlanmadığından şikayetçi idi.

AİHM intihar girişimlerinin, ilgili makamların belirgin bir eksikliğiyle ilintilendirilemeyeceğini, Kudla'nın uzman hekimler tarafından muayene edildiğini ve sıklıkla psikiyatrik destek gördüğünü kaydetmiştir. AİHM, 3. Maddenin ihlaline hükmetmemekle birlikte, Devletin bu Madde kapsamında tutukluların/hükümlülerin tutulma şartlarında kaçınılmaz olan düzeyin ötesinde sıkıntı ve güçlüğü maruz bırakılmamalarını ve gerekli tıbbi desteğin sağlanmasını sağlayarak sağlık ve iyilik hallerinin muhafazasını temin etmekle yükümlü olduğunu vurgulamıştır.

Dybeku – Arnavutluk Davası (41153/06)

18.12.2007 (Daire)

Ilir Dybeku kronik paranoid şizofreni hastası idi ve 2003 yılında adam öldürme ve yasadışı patlayıcı bulundurma suçlarından müebbet hapse mahkumiyeti öncesinde çeşitli psikiyatri hastanelerinde yıllarca tedavi görmüştü. Dybeku normal bir hapisaneye konmuş ve burada sağlıklı mahkumların bulunduğu koşullarda kalmıştır. Kendisine normal bir mahkum muamelesi gösterilmiştir. Babası ve avukatı hapisanenin revir idaresinin Dybeku'ya yeterli tıbbi tedaviyi sağlamadığından ve bunun sonucunda sağlığının kötüye gittiğinden şikayetçi olmuşlardır. Şikayetleri reddedilmiştir.

AİHM 3. Maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir. AİHM bilhassa Dybeku'nun psikolojik durumunun kendisini ortalama bir hükümlüye/tutukluya oranla daha savunmasız kıldığını ve bu şekilde tutulmasının yaşadığı sıkıntıyı, ıstırabı ve

korkuyu alevlendirmiş olabileceğini kaydetmiştir. Arnavutluk Hükümetinin, Dybeku'nun hastalığına rağmen diğer mahkumlarla aynı muameleyi gördüğünü kabul etmiş olması, Avrupa Konseyinin ruhsal hastalığı bulunan mahkumlara muamele ile ilgili önerilerine uyulmadığını göstermiştir.

Renolde – Fransa Davası (no. 5608/05)

16.10.2008 (Daire)

JoselitoRenolde 2000 yılında eski partnerine ve partnerinden olan kızına saldırı suçlamasıyla tutuklu bulunduğu sırada intihar etmiştir. Renolde birkaç hafta öncesinde yine intihara teşebbüs etmişti. Bu ilk teşebbüsün ardından akut hezeyan epizodu tanısı konan Renolde, psikiyatrik hastalık **geçmiş** bulunduğundan bahsetmişti. Bu tanının ardından Renolde'yeantipsikotik ilaç reçete edilmiş, hafta boyunca kullanması amacıyla haftada iki kez bu ilaçlar kendisine teslim edilmiş ve ilaç kullanımına gözetim uygulanmamıştı. Renolde, ilk intihar teşebbüsünden birkaç gün sonra bir gardiyana saldırmış ve disiplin kurulu tarafından 45 gün süreyle disiplin hücrelerine konmasına karar verilmişti.

AİHM 2. Maddenin (yaşam hakkı) ihlal edildiğine hükmetmiştir. İntihar girişimine ve ruhsal hastalık tanısı konmasına karşın, Renolde'nin bir psikiyatri kurumuna konulup konmamasına ilişkin herhangi bir tartışma yapılmamıştır. Ayrıca, vakayı değerlendiren uzmanlar, ilaç kullanım düzenine uyulmamasının Renolde'nin bir hezeyan anında intihara teşebbüs etmesine katkıda bulunmuş olabileceğini kaydetmişlerdir. AİHM, günlük ilaç kullanımının gözetim altında bulundurulmamasının ölümünde rol oynadığı sonucuna varmıştır.

Bunun yanı sıra, AİHM oybirliğiyle 3. Maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir. AİHM, Renolde'ye ruhsal durumu hiçe sayılarak en yüksek disiplin cezasının uygulanması, bu çerçevede ziyaretçilere ve diğer mahkumlarla temasına izin verilmemesi karşısında hayrete düşmüştür. AİHM ciddi ruhsal rahatsızlığı ve intihar eğilimi olduğu bilinen mahkumlar içindurumlarına uygun özel tedbirler alınması gerektiğinin altını çizmiştir.

RaffrayTaddei – Fransa Davası (36435/07)

21.12.2010 (Daire)

Anoreksiya da dahil bir dizi tıbbi hastalığı bulunduğu halde Rennes'de tutuklu bulunan Raffray, tutukluluk halinin devam etmesinden ve sağlık sorunları için gerekli tedavilerin uygulanmamasından şikayetçiydi.

AİHM 3. Maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir. AİHM özellikle yetkili mercilerin Raffray'a uygun bir kurumdasağlık durumunun gerektirdiği uzman tıbbi bakımın verilmesi ihtiyacını yeterince dikkate almamalarının, durumunun özellikle hassas olmasına rağmen sık sık nakledilmesinin ve erteleme taleplerinden sonra yaşanan uzun süreli belirsizliklerin kendisinde, tutulma şartlarında kaçınılmaz olan düzeyin ötesinde sıkıntıya yol açtığını kaydetmiştir.

M.S. – Birleşik Krallık Davası (24527/08)

03.05.2012

Dava, ruhsal hastalığı bulunan bir kişinin polis tarafından üç günden fazla gözaltında tutulması ile ilgili idi.

AİHM 3. Maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir. AİHM, polisin kasıtlı ihmali bulunmamakla birlikte, özellikle başvuranın gerekli psikiyatrik tedavi verilmeden uzun süre gözaltında tutulmasının insanlık onurunu zedelediğini kaydetmiştir.

Ciddi fiziksel hastalıkları bulunan tutuklu/hükümlülerin tıbbi bakımı

Khudobin – Rusya Davası (59696/00)

26.10.2006 (Daire)

HIV pozitif olmasının yanısıra epilepsi, viral hepatit ve çeşitli ruhsal hastalıklar da dahil pek çok kronik hastalığı bulunan başvuran, 1 yıldan uzun süren tutukluluğu sırasında kızamık, bronşit ve akut zatürre gibi bir dizi ciddi hastalığa daha yakalanmıştır. Sağlık sorunları nedeniyle sık sık cezaevirevirinekaldırılan başvuran, burada bulaşıcı hastalıkları bulunan hastaların bulunduğu bir serviste tutulmuştur. Ancak, babasının kapsamlı tıbbi muayene talebi reddedilmiştir.

AİHM başvurana ihtiyaç duyduğu tıbbi desteğin verilmediğinden bahisle 3. Maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Başvuran hapisrevirinde iken dahi hastalıklarının fiziksel etkilerinin yarattığı sıkıntılara maruz kalmıştır. Başvuran HIV pozitif olduğu ve ciddi ruhsal rahatsızlığı bulunduğu için, nitelikli ve zamanında tıbbi bakım verilmemesi ve bağımsız sağlık muayenesi talebinin reddedilmesi, başvurandaki güvensizlik hissini ciddi biçimde artırmış olmalıdır.

AİHM hapisrevirindeki tıbbi bakım imkanlarınınhalka hizmet veren iyi hastanelerdeki seviye ile aynı olmayabileceğini kabul etmekle birlikte, Devletin gerekli tıbbi bakımı sağlamak suretiyle tutukluların sağlık ve iyilik halini yeterince muhafaza etme yükümlülüğü bulunduğunu vurgulamıştır.

Mouisel – Fransa Davası (67263/01)

14.11.2002 (Daire)

15 yıllık hapis cezasını çeken Jean Mouisel'e 1999 yılında lenfositik lösemi tanısı konmuştur. Durumu kötüleştiğinde Mouisel'e gündüzleri bir hastanede kemoterapi tedavisi uygulanmaya başlamıştır. Hastaneye nakli sırasında zincirlenmekte, iddiasına göre kemoterapi seanslarında ayakları zincirli bırakılmakta ve bileklerinden hasta yatağına kelepçelenmekte idi. Mouisel, bu şartlar ve gardiyanların kendisine yönelik saldırgan tutumları nedeniyle 2000 yılında tedaviyi bırakmaya karar vermiştir. Sonrasında hastaneye daha yakın bir cezaevine nakledilmiş, 2001 yılında tıbbi tedavi veya bakım görme şartıyla tahliye edilmiştir.

AİHM 3. Maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir. AİHM, özellikle Mouisel'in şartlı tahliyesine kadar geçen süre zarfında sağlık durumu giderek kötüleşmesine rağmen tutulmaya devam edildiğini ve cezaevi mercilerinin bu konuda özel bir tedbir almadıklarını kaydetmiştir. Hastalığının durumu, hastaneye yatırılmış olması ve tedavinin niteliği dikkate alındığında AİHM, Mouisel'in kelepçelenmesinin mevcut güvenlik riskiyle orantılı olmadığını kaydetmiştir. Bu muamele, Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesinin (CPT) tutuklu/hükümlülerin nakil ve tıbbi muayene koşullarına ilişkin tavsiyelerine de aykırı idi.

Xiros – Yunanistan Davası (1033/04)

09.09.2010 (Daire)

Bir terör örgütünün faaliyetlerine katılmak suçundan mahkum olduğu hapis cezasını çekmekte olan SavvasXiros, 2002 yılında bir saldırı hazırlığı yaparken bombanın elinde patlaması sonucu ciddi biçimde yaralanmıştır ve halen bu yaralarından dolayı acı çekmektedir. Özellikle görme, duyma ve hareket kabiliyeti ile ilgili ciddi sağlık sorunları bulunmaktadır. Gözünden geçirdiği bir dizi operasyona rağmen görme yeteneğini giderek kaybettiği için, kendisini muayene eden 4 göz uzmanından üçünün tavsiyesi doğrultusunda uzman bir göz kliniğinde yataklı tedavi görmek amacıyla 2006 yılında cezasının infazının durdurulması başvurusunda bulunmuştur. Ulusal mahkeme başvurusunu reddetmiştir.

AİHM, Xiros'un göz sorunlarının tedavisindeki eksiklikler nedeniyle 3. Maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir. AİHM, ulusal mahkemenin dışarıda bir hastanede tedavi başvurusunu nasıl ele alması gerektiği konusunda nazari bir karar verme konumunda olmamakla birlikte, mahkemenin, özünde tıbbi olan bir mesele hakkında karar vermek yerine bu tedavinin gerekliliği konusunda bir bilirkişi raporu talep etmesi tercih olunurdu.

Bu mülahazalara ağırlık kazandıran diğer bir unsur ise, Xiros'un tutulduğu cezaevindeki tıbbi bakım olanaklarının hastaneye nazaran daha sınırlı olması idi ki bu husus, biri CPT'ye ait olmak üzere çeşitli raporlarda dile getirilmiştir.

Vasyukov – Rusya Davası (2974/05)

05.04.2011

Vasyukov tutukluluğu sırasında tüberküloza yakalandığını ve hastalığına geç tanı konduğu için yeterli tıbbi bakım göremediğini iddia etmekteydi.

AİHM, yetkili mercilerin başvuranın 2004 Eylülü öncesinde tutukluluğu esnasında zamanında tüberküloz tanısı koymadıkları ve kendisine yeterli tıbbi bakım imkanı sağlama yükümlülüğünü yerine getirmediği gerekçesiyle 3. Maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Logvinenko – Ukrayna Davası

14.10.2011 (Daire)

Müebbet hapis cezası infaz edilmekte olan Logvinenko HIV pozitif ve ayrıca kronik tüberküloz, bronşit, hepatit ve zatürre hastasıdır. Logvinenko, hiç HIV tedavisi görmediğinden ve gecikmeksizin HIV tedavisi görmesi gerekip gerekmediğini belirlemede esas olan spesifik kan testlerinin yapılmadığından şikayetçi idi.

AİHM, Logvinenko'nun tüberküloz ve HIV için kapsamlı tıbbi gözetim ve tedavi imkanı sağlanmaması sonucu ve cezaevi koşullarının uygunsuz olması nedeniyle insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleyle maruz kaldığını kaydetmiştir. 3. Madde (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edilmiştir.

A.B. – Rusya Davası

14.10.2011 (Daire)

HIV pozitif bir hükümlü olan başvuran, Ekim 2004'te hücre tecridine alınmıştır; hücrenin sıcaklığı kışın 7-10 (°C) dereceye kadar düşmekteydi. Başvuran hiç antiviral HIV tedavisi görmemiş ve yer olmadığı için revire kaldırılmamıştır. Başvuranın tutulduğu koşullar fena bir durumda olup havalandırma, ısıtma ve

sıcak su yoktu. Sağlık personeli nadiren koşullara uğruyorlar, geldiklerinde ilaç vermiyorlardı.

A.B.'nin hastalığının 6 yıldan fazla bir süre boyunca izlenmediğini göz önünde tutan AİHM, Hükümetin kendisine antiviral tedavi uygulanmasının gereksiz olduğu sonucuna varmasının fazlasıyla rahatsız edici olduğunu kaydetmiştir. AİHM, tutukluluğu sırasında başvurana duçar olduğu HIV enfeksiyonunun zamanında tedavisi için asgari tıbbi gözetimin sağlanmaması nedeniyle 3. Maddenin (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Iacov Stanciu – Romanya Davası

24.07.2012 (Daire)

Dava, Stanciu'nun tutulduğu cezaevlerindeki aşırı kalabalık, kötü hijyen koşulları ve yetersiz tıbbi tedavi gibi şartlar ile ilgili idi.

3. madde (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edilmiştir: bu eksikliklerin doğurduğu etkileri bir bütün olarak değerlendiren AİHM, Stanciu'nun tutulma şartlarının insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleyle karşılık geldiğine karar vermiştir. AİHM başvuranın durumunun Romanya cezaevlerinde yaygın bir sorun olduğunu ve Romanya'nın halihazırdaki durumu düzeltme gayretlerinin yanısıra bir tazminat programı da dahil yeni adımlar atması gerektiğini kaydetmiştir.

Fiziksel engelli hükümlü/tutuklulara muamele

Price – Birleşik Krallık Davası (33394/96)

10.7.2001 (Daire)

El ve ayaklarından sakat, Thalidomide mağduru ve ayrıca böbrek sorunları bulunan Adele Price, yargılandığı bir hukuk davasında mahkemeye hakaretten hapis cezasına çarptırılmıştır. Bir gece tutulduğu nezarethanedeki yatak engelliler için uygun olmadığından tekerlekli sandalyesinde uyumuştur. Mekanın soğuk olduğundan şikayet etmiştir. Ardından, normal bir hapisanede iki gün geçirmiştir. Burada tuvaleti kullanmak için erkek gardiyanların yardımına başvurmak zorunda kalmıştır.

AİHM ağır engelli bir kişinin tehlikeli seviyede soğuk şartlarda tutulmasının, yatağı kullanmasının çok zor veya imkansız olmasının ve tuvalete gitmek ve kişisel temizliğini temin etmek için büyük zahmetlere katlanmak zorunda kalmasının aşağılayıcı muamele anlamına geldiğine ve 3. Maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Yaşlı mahkumun tutulması

Papon – Fransa Davası (64666/01)

07.06.2001, Kabul edilemezlik kararı

İnsanlığa karşı işlenen suçlara yardım ve yataklık etme suçundan mahkum olduğu hapis cezasını çeken Maurice Papon, şikayette bulunduğu 90 yaşında idi. Papon, bu yaşta bir kişinin cezaevinde tutulmasının 3. Maddeye aykırı olduğunu

ve cezaevi şartlarının aşırı yaşlılar ve sağlık durumu kendisi gibi olan kişiler için uygun olmadığını iddia etmekteydi.

AİHM bu davada Papon'un genel sağlık durumu ve cezaevi şartları göz önünde tutulduğunda, gördüğü muamelenin 3. Madde kapsamında ele alınmasını gerektirecek ağır seviyeye ulaşmadığını, kalp ile ilgili problemleri bulunmasına rağmen genel durumunun bilirkişi raporuyla "iyi" olarak tespit edildiğini kaydetmiştir.

AİHM, belirli durumlarda yaşlı bir kimsenin uzun süre tutulma şartlarının 3. Madde kapsamında bir sorun teşkil edebileceğini göz ardı etmemekle birlikte, bu hususun her davanın özel koşullarına göre değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmiştir.

AİHM ayrıca Yüksek Sözleşmeciler Tarafından hiçbirinde tutulma ile ilgili bir üst yaş sınırı bulunmadığını kaydetmiştir.

Yoksunluk semptomu yaşayan bir uyuşturucu bağımlısına muamele

McGlinchey ve Diğerleri – Birleşik Krallık Davası (50390/99)

29.4.2003 (Daire)

Uzun süredir eroin bağımlısı olan Judith McGlinchey, Aralık 1998'de hırsızlık suçundan 4 ay hapis cezasına mahkum edilmiştir. Cezaevinde eroinden yoksunluk semptomları baş göstermiş, sık sık istifra krizlerine tutulmuş ve çok fazla kilo kaybetmiştir. McGlinchey bir hekim tarafından tedavi edilmiş, cezaevindeki ilk haftasının ardından durumu kötüleşerek hastaneye kaldırılmış ve Ocak 1999'da hastanede hayatını kaybetmiştir. Akrabaları McGlinchey'in ölümü öncesinde cezaevinde insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye maruz kaldığından şikayetçi idiler.

AİHM, tıbbi raporlar başta olmak üzere dosyadaki delillere bakarak McGlinchey'in akrabalarının, cezaevi mercilerinin yoksunluk sendromu için ilaç tedavisi uygulamadıkları ve kendisini cezalandırmak amacıyla hücreye koydukları iddialarının temelsiz olduğunu kaydetmiştir. Ancak, AİHM 1'e karşı 6 oyla cezaevi mercilerinin McGlinchey'e gerekli tıbbi tedaviyi vermediklerine, dolayısıyla 3. Maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Derdest dava

Iurie Matcenco – Moldova ve Rusya Davası (10094/10)

Mart 2010'da Hükümetlere tebliğ edilmiştir.

Tiraspol tutukevinde yolsuzluk şüphesiyle tutuklu bulunan Matcenco, 3. Maddeye atıfla ayrılıkçı Transdinyester bölgesindeki milislerin kötü muamelesine maruz kaldığını ve gördüğü bu muamele ve yaptığı açlık grevi sonrasında gerekli tıbbi bakımı görmediğini iddia etmektedir. Başvuran ayrıca 5. Maddeye (özgürlük ve güvenlik hakkı) istinaden hukuki yardımdan mahrum bırakıldığından ve 8. Maddeye (özel ve aile hayatına saygı hakkı) atıfla aylarca ailesini görmesine izin verilmediğinden şikayetçidir.

Basın İrtibat: Nina Salomon
nina.salomon@echr.coe.int

(Bu bilgi notunun Türkçe çevirisi, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'nın katkılarıyla hazırlanmıştır.)